

dobro, da so razlike od človeka do človeka tako neznansko majhne in da se od stoletja do stoletja vse tako malo spremeni. «Eines Menschen Leben beschreiben wollen, heisst sich ihm mindestens gleichstellen», je zapisal Hofmannsthal. Da, pisati o nekom, se pravi, biti on sam. Cerkvnik pa ne zmore neposrednega, iskrenega, pesniškega odnosa do človeka in stvari, on ne živi zgodbe, on jo samo pripoveduje in ji svoje moralne opombe beleži na rob. Njegovi ljudje so razdeljeni v ostro ločene etične kategorije — kakor pri kriminalistu: on sam, Cerkvnik, je dober; Marta je tudi dobra, ona gre in nikdar ne bo šla z ravne poti, ki vodi k tisti svetli točki (str. 21.), črnolasa deklica, ki je podedovala po svojem očetu dvoje lepih, temnomodrih oči, močno voljo in neutešno hrepenenje po lepoti, pravici... (str. 27.); njen oče pa ni prav nič dober, ta ni vreden drugega, kakor da bi se bil že zdavnaj obesil. («Vi pa... ste ga že neštokrat izdali... obesili pa se še niste...», str. 35. Marti, tej svoji vzor-ženi, je Cerkvnik vobče položil v usta najgrše stavke vse knjige.) — Tako se je zgodilo, da vsa povest ne premore niti enega živega človeka, niti ene resnične minute. Cerkvnik si je utrgal samo narobezaslugo, da je ob že skoraj odumrlo katoliško in liberalno «povest slovenskemu ljudstvu v zabavo in pouk» postavil še vzorec socialističnega kiča.

Po knjigi mrgoli jezikovnih napak in nesmislov: zvezdâ, zasadil jabolke (!), železen (nam. železni, str. 8.), razgonetniti, jezgrovito, mrtvega oživela, novine (!) so bile pisale (!), izložbno okno, bo jeklenela pogum, plačna možnost, pri vsakomur, inostransko blago, natvezil, da ne bi poslušala udarce, opravičeno (za: upravičeno), kopelji, kar ne moreš, se ni zavedla, s prsmi itd.

Naslovno stran je narisal Čargo.

L. Mrzel.

K R O N I K A

Opera. Zadnji dve operni premijeri sta nam podali dvoje najbolj priljubljenih del nemške romantike, Lortzingovega «Carja in tesarja» in Wagnerjevo «Walkiro».

Čisto naravno se mi zdi, da je danes lažje poslušati in prebaviti ljubko Lortzingovo «Spielopero» kot pa neskončno Wagnerjevo muzikalno dramo. Če se ne motim, je bilo prav tako tudi pred desetimi, dvajsetimi leti. In bo čez deset, dvajset let isto. Lortzing je uglasbil prav učinkovito in zabavno besedilo, bolj klasično nego romantično. Njegov teaterski instinkt je občudovanja vreden. Glasbeno po Mozartovih operah ni prinesel nič bistveno novega, kaj šele po Beethovnovem Fideliju. Najbolj romantičen se mi vidi Lortzing še pri pravljlični operi «Undine», pa tudi tam bolj radi pravljlične snovi nego radi glasbe. Edino recitativ ima nekoliko pestrejšo spremljavo kot pri klasikih. Sicer je pa tudi v tem pogledu bil Beethoven naprednejši. Orkester ima vlogo spremljevalca in podpira petje. Snov obravnava znano zadevo o ruskem carju, ki je kot tesar v ladjedelnici v Saardamu postal predmet zamenjave, iz česar nastane prava zmešnjava radi velikih «diplomatskih» zmožnosti angleškega poslanika in «bistroumnega» saardamskega župana. Vse se seveda izteče v obče zadovoljstvo.

Opero je dirigiral Štritof, režiral Povhè. Oba sta rešila svoji nalogi odlično. Štritof je položil v opero ves svoj temperament, očitvidno mu je snovno in glasbeno prav ugajala. Križaj je znova delal čudeže s svojim ogromnim glasom in živahno igro. Križajeva pevska in igralska kultura je naravnost impozantna. Carja je kreiral Grba zelo dobro, Gostič me je kot Peter Ivanov zadovoljil. Več ne! (Isto bi pripomnil k njegovi kreaciji Lenskega v «Onje-

ginu».) Želim mu srečnega razvoja in trdne volje, da bi ne bil sam s seboj tako zadovoljen, kakor so nekateri zadovoljni z njim. Hvaležni mu moramo biti, da vsaj deloma rešuje krizo našega liričnega tenorja. Rumpljev angleški poslanik je bil karikatura, ki bi najbrže celo v opereti zgrešila svoj cilj. Mislim, da takih tipov Angleži ne bi ravno pošiljali kot reprezentanco v inozemstvo. Pretiravanje v maski in kostumu in tudi v kretnjah. Pevski je bil zadovoljiv. Francoskega poslanika je igral Kovač, ruskega Janko. Kovač se mi zdi z izjemo par vlog povsod enak. To ni kdove kakšen greh, zasluga pa tudi ne. Glasovno je bil dober kakor tudi Janko. Ribičeva kot hčerka saardamskega župana je bila dobra, mogoče za spoznanje preoperetna. Prav dobra pa Španova kot županja. Zbor in orkester sta se v svoji ne pretežki nalogi držala zelo dobro. —

«Valkiro» je dirigiral ravnatelj Polič nekoliko bolj mozartovsko kot smo pri Wagnerju vajeni. Hvala bogu! Kajti od vseh tistih crescendov, decrescendov in drugih romantičnih izraznih sredstev, ki jih Wagner predpisuje, bi se človeku zmešalo. Ne tistemu, ki dirigira — onemu, ki posluša. Orkester je bil sicer pomnožen, a vse premalo za Wagnerja. Ta glasba ne zveni, kakor bi morala, ako ni vsak kotiček v orkestru zaseden do skrajne možnosti. Za Wagnerjev pihalni aparat je treba gotovo najmanj deset prim in deset sekund. Tem okoliščinam in tudi utrujenosti na odru, v orkestru, zlasti pa med publiko — pripisujem dejstvo, da zadnje dejanje ni tako učinkovalo, kot učinkuje v velikih gledališčih. Seveda, le pri onem delu publike, ki res do konca ohrani v gledališču ne le svojo, temveč tudi svojega utrujenega duhá prisotnost. Izvajajoči pevci so prejeli zelo laskave ocene v dnevnih kritikah. Soglašam: le ne vem, kake težave tehnično-muzikalnega značaja naj bi imel pevec, ki je v pretekli sezoni absolviral Oedipa, Jonnyja, Salomo, Oranže, Maske!! Naši operni pevci so dorasli danes najtežjim nalogam in prepričan sem, da Wagner ni delal prav nobenemu preglavic. Jaz za svojo osebo nisem bil prav nič presenečen, ko je Križaj ali Marčec ali Thierryjeva podala res «wagnerski» tip. Take tipe sem pričakoval. Od Majdičeve ne, — zato me je prav prijetno iznenadila. Če primerjam Micaelo v «Carmen», ki je najboljša vloga Majdičeve z njeno Sieglindo, moram zaznamovati nov, velik uspeh. Tudi Frika (Štagljerjeva) me je presenetila v pozitivni smeri. Valkire so lepo harmonirale in zelo dobro igrale — prav nič me ni motilo, da so izostali konji, kakor se je nekdo pritoževal. Za boga milega, kaj je pa na odru bolj smešnega kot kobile — in še v resnih vlogah! Saj menda ne živimo več v dobi Krpanovih kobil! Tudi v zadnjem dejanju nisem pogrešal tistega velikega ognja. Če kdo hoče videti na odru čudeže te vrste, naj si ogleda Reinhardtov «Mirakel». V nemškem gledališču v Pragi so v «Valkiri» naredili velik ogenj, a prav gotovo je bil nerodnejši od našega skromnega.

Wagnerjev sodobnik, kritik Eduard Hanslick, je napisal tole: «Alle Helden Wagners sind deutsch, edel und langweilig.» Ker se v tem strinjam z njim, bi zato stavil vprašanje, ali je uprizoritev «Valkire» na našem odru res bila také nujno potrebna? Da je Wagner na vsakem opernem repertoarju potreben, o tem ne dvomim. Mislim celo, da je potreben kot repertoarna točka — in ne samo en Wagner, temveč več Wagnerjev. Pri nas smo imeli že «Večnega mornarja» in «Tannhäuserja». Žal, nista ostala na repertoarju in morda tudi «Valkira» ne bo. Radi tega dvomim o nujnosti njene uprizoritve. Torej po Hanslicku: Deutsch! Prav je, da spoznavamo in se poglobljamo v nemško kulturo in prav je, da slišijo nekaj tudi tisti, ki niso slišali še nič. — Edel, Romantika skoziinsko! Sijajno vzgojno sredstvo za predpotopno mladino!